

EURO ĮVEDIMO LIETUVOJE PASEKMIŲ ANALIZĖ, ATSIŽVELGIANT Į UŽSIENIO ŠALIŲ PATYRIMĄ

Gediminas Davulis

Mykolo Romerio universitetas

Anotacija

Straipsnyje nagrinėjamos galimos euro įvedimo Lietuvoje pasekmės bei euro įvedimo strategija. Nurodomi svarbiausi istoriniai Europos integravimosi momentai, vedę prie Europos pinigų sąjungos susikūrimo. Aptariama tarptautinė euro reikšmė bei jo įtaka finansų rinkų plėtotei, nagrinėjama Slovėnijos bei Vokietijos patirtis įsivedant eurą. Remiantis statistiniais duomenimis analizuojama kainų lygio dinamika Vokietijoje, nustatyta įvairių veiksnių įtaka infliacijos augimui. Nagrinėjami bendrosios valiutos privalumai bei trūkumai. Aptariama Lietuvos strategija bei būtinų priemonės euro įvedimui.

Pagrindiniai žodžiai: valiuta, euras, Europos pinigų sąjunga.

Įvadas

Euro įvedimas ir tuo pačiu įstojimas į Europos pinigų sąjungą yra vienas iš pačių svarbiausių ekonominės politikos uždavinių. Siekis kuo greičiau įsivesti eurą buvo deklaruojamas nuo pat Lietuvos įstojimo į Europos Sąjungą dienos. Buvo užsibrėžta, kad nuo 2007 metų sausio 1 d. Lietuva kartu su Slovėnija taps euro zonos šalimi. Tačiau tuo momentu infliacijos rodiklis Lietuvoje nežymiai (0,1 proc.) viršijo nustatytą ribą, t. y. Lietuvos ekonomika patenkino ne visus konvergencijos kriterijus, todėl į Europos Sąjungą buvo priimta tik Slovėnija. Situacija Lietuvoje 2007 m. tik patvirtino, kad šis Europos centrinio banko sprendimas nebuvo nepagrįstas – Lietuva išties nepatenkino ekonominės padėties tvarumo reikalavimų. Euro įvedimas Lietuvoje atidėtas ateičiai. Euro įvedimas neabejotinai paveiks Lietuvos ekonomiką, taps svarbiu šalies ekonomikos plėtros veiksniu. Antra vertus nevykusi euro įvedimo strategija gali turėti ir neigiamų pasekmių šalies ekonomikai. Norint parinkti tinkamą integracijos į Europos pinigų sąjungą strategiją, svarbu suvokti bendros valiutos privalumus bei trūkumus, šalies galimybes bei išanalizuoti šalių sėkmingai, įsiliesusių į Europos pinigų sąjungą, patirtį. Kadangi Europos pinigų sąjungos funkcionavimo patirtis nėra didelė, tai galima laukti, kad diskusijų šiuo klausimu bus ir ateityje.

Taigi euro įvedimo *problema* yra nepaprastai svarbi ir aktuali Lietuvai. Tyrimo *objektas* – euro įvedimo strategija Lietuvoje, tyrimo *tikslas* – išsiaiškinti teigiamas ir neigiamas euro įvedimo pasekmes, atkreipti dėmesį į jo įtaką kainų augimui bei išnagrinėti kitų Europos šalių (Vokietijos bei Slovėnijos) patirtį. Tyrimas buvo atliekamas remiantis sistetine mokslinės literatūros bei statistinių duomenų analize.

Euro įvedimo istorinės prielaidos

Europos integracijos procesas, kurio rezultatas – Europos Sąjungos įkūrimas, yra vienas iš reikšmingiausių politine ir ekonomine prasme per visą Europos istoriją. Jeigu pradinėje Europos integracijos stadijoje buvo akcentuojamas ekonominis aspektas, tai įkūrus Europos Sąjungą svarbiausiu uždaviniu tapo Pinigų sąjungos įkūrimas. Europos pinigų sąjungos idėja buvo aptarinėjama dar 1956 metais derybose dėl Romos sutarties. Kaip pagrindinius momentus, kuriant Europos pinigų sąjungą, reikėtų paminėti Kernerio pranešimą, kuriame buvo siūloma sukurti Europos valiutinę sistemą, susidedančią iš valiutų krepšelio, pavadinto ekiu, ir valiutų kurso mechanizmo iki 1980 m. Delorso pranešimas 1989 m., tapo Maastrichto sutartyje nustatyto Europos pinigų sąjungos sukūrimo plano pagrindu. Oficialiai Ekonominė ir pinigų sąjunga gyvuoja nuo 1999 m. sausio 1 d., o euras grynųjų pinigų pavidalu pradėjo funkcionuoti dvylikoje Europos Sąjungos valstybių nuo 2002 m. sausio 1 d. Euro įvedimu baigėsi daugiau kaip 50 metų trukusios pastangos pinigų integracijos srityje. Euras tapo pagrindine integracijos ašimi. Tarptautinės pinigų sistemos kontekste Europos pinigų sąjungos sukūrimas yra bene svarbiausias įvykis nuo tada, kai žlugo Bretton Woods susitarimo pagrindu funkcionavusi pasaulio pinigų sistema. Pirmųjų metų po euro įvedimo patirtis parodė, kad jis yra veiksnys, stabilizavęs palūkanas, kainų ir valiutų kursų svyravimą sudėtingoje ekonomikos globalizavimo procesų aplinkoje. Reikėtų pabrėžti, kad Europos pinigų sąjunga grindžiama naujomis idėjomis. Šių idėjų esmė yra ta, kad Europos pinigų sąjungos pinigų politika teikia pirmenybę ne ekonomikos augimui skatinti naudojama

moms klasikinėms pinigų politikos priemonėms, bet ilgalaikiam kainų stabilumui užtikrinti.

Vertinant kitų pinigų sąjungų kontekste euro projektas yra ypatingas įvykis pinigų istorijoje. Dar nėra buvę, kad grupė nepriklausomų valstybių savanoriškai atsisakytų savo nacionalinių pinigų ir kartu išlaikytų politinę nepriklausomybę. Šis aktas lemia visiškai naują makroekonominės politikos derinį, besiremiantį bendromis vertybėmis ir vadovaujantis subsidarumo principu. Vien tik nacionaliniais interesais besiremianti politika negali būti nei produktyvi, nei pakankamai stabili. Politika, besiremianti bendra valiuta, veikia visas ekonomikos sritis – išteklių bei pajamų paskirstymą, ekonomikos augimą, taip pat darbo, gaminių, paslaugų ir finansų rinkas. Euro įvedimas yra reikšmingas ne vien ekonominiu, politiniu bet ir psichologiniu požiūriu. Nacionaliniai pinigai yra svarbus nacionalinio suvereniteto simbolis. Savanoriškas nacionalinių pinigų pakeitimas euru rodo, kad stiprėja ir bendras europinis identitetas.

Nors euro įvedimas davė teigiamų rezultatų, pinigų sąjungai priklausančioms šalims, tačiau ne visos galimybės buvo išnaudotos. Tarptautinio valiutų fondo skaičiavimais Europos pinigų sąjungai priklausančių šalių augimas galėjo siekti apie 5,5 proc. per metus, o nedarbo lygį buvo galima sumažinti 4 procentiniais punktais (Kropas, 2005), tačiau tos galimybės neįgyvendintos, kadangi šie rodikliai po euro įvedimo taip ir liko žemesni negu galėjo būti. Tačiau bendrosios valiutos teigiama įtaka pinigų sąjungos valstybėms neginčijama.

2007 m. sausio 1 d., kada į pinigų sąjungą buvo tikėtasi priimti ir Lietuvą, Europos pinigų sąjungai priklausė 12 Europos Sąjungos šalių. Į šią sąjungą įstojus Slovėnijai, Kipriui ir Maltai, ji jau vienija 15 Europos Sąjungos šalių.

Tarptautinis euro vaidmuo

Euro įvedimas turėjo didelės reikšmės ne tik Europos Sąjungos, bet ir visoms pasaulio valstybėms. Pakeitęs daugumos Europos Sąjungos šalių nacionalinius pinigus, euras vis stiprėjo ir tapo viena iš svarbiausių tarptautinių valiutų pasaulyje. Šiuo metu eurą galima laikyti antrąja pasauline valiuta, sėkmingai konkuruojančia su JAV doleriu. Didėja euro, kaip bazinės ir rezervacinės valiutos, vaidmuo (The international role of euro, 2007). Naudojant eurą kaip bazinę valiutą galimas platus valiutinių režimų spektras nuo griežtai fiksuoto nacionalinės valiutos kurso euro atžvilgiu iki jos laisvesnio susiejimo su euru. Vienos šalys eurą naudoja kaip vietinę valiutą (pavyzdžiui, Prancūzijos jurisdikcijai priklausančios teritorijos), kitų šalių valiutos yra tiesiogiai susietos su euru (pavyzdžiui, Lietuvos), o dar kitos šalys savo nacionalinę valiutą susiejo su valiutų krepšeliu, kurio sudėtinė

dalis yra euras (pavyzdžiui, Vengrija, Islandija). Kai kurios šalys, pavyzdžiui, Čekija, Lenkija, Slovakija, laikosi reguliuojamo valiutų kurso režimo politikos, kurios indikatorius vaidmenį atlieka euras. Vienaip ar kitaip savo valiutą su euru yra susiejusios dar 30 ne euro zonos valstybių, nors jos ir sudaro gana nedidelę pasaulio bendrojo produkto dalį (Benjamin, 2007). Taigi viena iš Europos pinigų sąjungos sukūrimo pasekmių yra euro internacionalizavimas.

Euro įvedimas buvo galingas stimulus, skatinantis finansų rinkų plėtrą. Per pirmuosius trejus metus nuo euro įvedimo finansinių priemonių apyvarta euro zonos šalyse išaugo daugiau kaip dvigubai, palyginti su apyvarta nacionalinėmis valiutomis. Bendroji valiuta leido optimaliai pasiskirstyti kapitalui euro zonoje. Dėl to daugiau dalyvių galėjo pasinaudoti platesniu finansinių priemonių skaičiumi, nes mažesnėse valstybėse dėl skirtingų valiutų negali susidaryti pakankama kritinė masė tam tikrų finansinių priemonių panaudojimui.

Nors JAV doleris tebelieka pagrindinė investicinė valiuta, tačiau konkretūs duomenys rodo, kad jo reikšmė turi tendenciją mažėti, o euro reikšmė didėja. Eurais išreikštų obligacijų ir pinigų rinkos priemonių dalis tarptautinėje rinkoje išaugo nuo 18 proc. 1998 m. iki 31 proc. 2004 metais, o JAV doleriais išreikštų – sumažėjo nuo 48 iki 42 proc. (Hareman, 2003). Euroobligacijų rinka yra viena didžiausių pasaulyje. Tarptautinių atsiskaitymų banko duomenimis, 2004 metais išleistų ir eurais išreikštų obligacijų dalis sudarė 48 proc. visų tarptautinių obligacijų, o JAV doleriais – 34 proc. Svarbiausi aspektai, lemiantys euro, kaip investicinės valiutos, tarptautinį patrauklumą, yra plati rinka, kurioje didelis finansinių priemonių kiekis gali būti perkamas ir parduodamas nedarant įtakos jų kainai, didelė finansinių priemonių įvairovė bei aukštas rinkos likvidumo laipsnis. Be to, įvedus eurą ir išnykus valiutų kurso rizikai euro zonoje padidėjo konkurencija finansų rinkose. Tai skatina tolesnę finansinių rinkų integraciją bei didina jų efektyvumą.

Pastaraisiais metais tarptautinėse finansų rinkose pastebimos integracijos ir konkurencijos tendencijos, susijusios finansinių pasaulio centrų varžymusi dėl įtakos tarptautinėse finansų rinkose. Pinigų sąjunga ir euras sudaro prielaidas stiprinti Europos Sąjungos, kaip tarptautinio finansų centro, pozicijas konkurencinėje kovoje su JAV ir Japonija. Euro įvedimas turėjo poveikį ir pinigų sąjungos vidaus finansų rinkoms (Galati, 2003). Įvedus bendrą valiutą, išnyko ir sandoriai nacionalinėmis valiutomis, dingo ir apsidraudimo nuo valiutų kursų rizikos sandorių būtinybė. Taigi euras integravo ir konsolidavo Europos pinigų sąjungos valstybių finansų rinkas. Euro įvedimo poveikis finansų rinkoms yra kur kas stipresnis ir pasireiškia greičiau negu kitoms ūkio sritims (Gaspar, 2004; 2003).

Įvedus eurą sparčiausi pokyčiai vyko trumpalaikių finansinių priemonių, t. y. pinigų rinkose. Eurą paskatino pinigų rinkos integraciją bei technologinę atsiskaitymų pažangą. Todėl integruotoje pinigų rinkoje neliko didelių palūkanų normų skirtumų. Ilgalaiikių finansinių priemonių rinkų integracija pareikalavo daugiau laiko. Kadangi euro zonoje nebėra valiutų rizikos, tai investuotojai gali daugiau dėmesio skirti paskolų rizikai ir jos įvertinimui. Platesnė ir likvidesnė euroobligacijų rinka tampa vis labiau patrauklesnė ir už euro zonos ribų. Ankstesnės nacionalinės rinkos buvo mažos, ne tokios likvidžios ir todėl nelabai patrauklios stambiems tarptautiniams investuotojams. Tuo tarpu euro poveikis akcijų rinkoms yra silpnesnis negu kitiems finansų rinkos segmentams, kadangi emitentai yra linkę koncentruoti emisijas nacionalinėse rinkose. Rinkos pasirinkimą lemia ne valiuta, o kiti veiksniai, pavyzdžiui, emitento veiklos rūšių geografinės ribos. Valiutų rizikos panaikinimas euro zonoje iš esmės nepakeitė susiklosčiusių santykių tarp emitentų ir jų nacionalinių rinkų.

Euro įvedimas sukėlė ir tarptautinės pinigų sistemos pokyčius, skatindamas pinigų integraciją ir kitose pasaulio regionuose (Greenspan, 2001). Eurą tapo antrąja valiuta pasaulyje ir pagal ekonomikos, kurioje jis naudojamas, dydį.

Bendrosios valiutos privalumai ir trūkumai

Vienas iš svarbiausių įstojimo į Europos pinigų sąjungą privalumas – teigiamas prekybos plėtros poveikis stojančiai šaliai, t. y. vadinamasis Rose efektas (Rose, 2001). Andrew Rose nustatė, kad prekybos srautai tarp šalių, priklausančių pinigų sąjungai, yra vidutiniškai 100 proc. didesni negu tarp Europos Sąjungos šalių, nepriklausančių pinigų sąjungai. Svarbu ir tai, kad šis prekybos padidėjimas nevyksta kitų šalių sąskaita, t. y. nesumažina prekybos su jomis apimčių. Šių tyrimų išvadas patvirtina ir Europos Sąjungos empiriniai duomenys. Įkūrus Europos pinigų sąjungą, vidinė jos prekybos apimtis padidėjo apie 10 proc., palyginti su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis. Manoma, kad šis efektas turėtų tęstis dar bent 20 metų, o išaugtų apie 60 proc. Labai svarbu ir tai, kad prekybos didėjimas skatina ir ekonominį augimą. Nustatyta, kad šalies prekybos padidėjimas 1 proc. lemia apie 0,33 proc. bendrojo vidaus produkto padidėjimą. Tarptautinio valiutos fondo vertinimu, euro įvedimas Europos Sąjungos valstybėse lems bendrojo vidaus produkto padidėjimą per ateinančius 20 metų 20–25 proc. (Schalder, 2005).

Bendra valiuta, eliminuodama valiutų kurso neapibrėžtumą, sumažina riziką ir taip lemia mažesnę realią palūkanų normą. Mažėjanti palūkanų norma savo ruožtu skatina ekonomikos augimą. Įvedus eurą išnyksta euro ir nacionalinės valiutos keitimo kaštai.

Šis veiksnys taip pat daro įtaką nacionalinio produkto apimčiai. Europos Sąjungos Komisijos nuomone, transakcijų kaštų eliminavimas gali padidinti ES BVP (bendrasis vidaus produktas) nuo 0,25 iki 0,5 proc. Tai nėra mažai, tuo labiau, kad šis efektas nėra vienkartinis.

Prisijungimo prie euro zonos nauda nėra vienpusė. Ji bus ne tik naujose ES šalyse, įstojusiose į pinigų sąjungą, bet ir visoje euro zonoje, tačiau įstojusioms į euro zoną šalims nauda bus kur kas didesnė. Integracijos nauda euro zonoje pasireišk per prekybos plėtrą, per finansų sektoriaus integraciją, per euro tarptautinio vaidmens didėjimą. Reikėtų pabrėžti, kad prisijungimas prie euro zonos suteiks prisijungiančiai šaliai svarbų pranešimą – galimybę aktyviai atstovauti šalies ekonominiams interesams, dalyvauti priimant ekonominius sprendimus, susijusius su visa Europos Sąjunga. Svarbiausius ekonominius sprendimus lemia būtent šalys, priklausančios euro zonai. Likusios Europos Sąjungos šalys turi mažai galimybių paveikti šiuos sprendimus.

Vienas iš argumentų prieš euro įvedimą grindžiamas Balassa – Samuelson efektu. Jis pasireiškia tuo, kad produktyvumo augimas atviruose sektoriuose yra spartesnis negu uždaruose, nes pirmieji pritraukia daugiau technologijoms imlių užsienio investicijų. Dėl didėjančio produktyvumo augantys atlyginimai atviruose ekonomikos sektoriuose skatina didinti atlyginimus ir uždaruose sektoriuose. Siekiant išlaikyti gaunamą pelną, uždaruose sektoriuose kainos turi didėti. Taigi Balassa – Samuelson efektas reiškia infliacijos augimą šalies viduje. Tarptautinio Valiutos fondo (2004) vertinimu, naujose Europos Sąjungos valstybėse, jei jos dalyvauja 2-jame valiutų kurso mechanizme, Balassa – Samuelson efektas infliaciją gali padidinti 1–2 procentais (Schalder, 2005).

Šalys, vykdančios klasikinę pinigų politiką, įstojusios į Europos pinigų sąjungą praras šią savarankišką ekonominės politikos priemonę. Europos centrinis bankas vykdo pinigų politiką, atsižvelgdamas į visos euro zonos situaciją, ir neakcentuodamas atskirų šalių ypatybių. Todėl bendra pinigų politika gali būti ir neoptimali atskirų šalių atžvilgiu. Tačiau tokie nukrypimai neturėtų būti žymūs, kadangi bendra Europos Sąjungos vidaus rinka, laisvos asmenų, prekių, paslaugų ir kapitalo judėjimų sąlygos ir bendros ekonominės tendencijos visoje Europos pinigų sąjungos šalyse. Šis argumentas netaikomas toms šalims, kuriose veikia valiutų valdybos modelis arba kurių valiutos tiesiogiai susietos su euru. Šios šalys ir taip neturi realių pinigų politikos svirtų, todėl įstojimas į Europos pinigų sąjungą šiuo požiūriu joms nesukeltų kokių nors neigiamų pasekmių. Šalys, kuriose veikia valiutų valdybos modelis, konvergencijos procese įgyja tam tikrų panašumų, kadangi valiutų kurso sta-

bilumo reikalavimas įvykdomas automatiškai. Tačiau Europos centrinio banko valdančioji taryba paskelbė oficialią nuomonę, kad valiutų valdyba nėra dalyvavimo 2-jame valiutų kurso mechanizme pakaitalas (Duisenberg, 2002). Antra vertus, daugelio ekspertų nuomone, valiutų valdyba su privalomu dvejų metų dalyvavimu 2-jame valiutų kurso mechanizme yra geriausia valiutų kurso politika (Gulde, 2000). Įdomu pažymėti ir tai, kad Tarptautinio valiutos fondo ekspertų atliktas tyrimas parodė, jog šalių su valiutų valdybomis ekonomika augo sparčiau negu kitose šalyse kandidatėse (Ghosk, 1999). Vadinasi, valiutų valdybos režimas yra konvergencijos procesą skatinantis veiksnys.

Jeigu dauguma Rytų Europos šalių į pinigų sąjungą būtų priimtos šiandien, tai jos neišvengtų kainų „šoko“, t. y. nemažo kainų šuolio. Netgi labiausiai išvystytos Vakarų Europos šalys, pavyzdžiui, Vokietija, neišvengė tam tikro kainų padidėjimo, nors jis ir nebuvo žymus. Šis kainų šuolis bus tuo didesnis, kuo šalies ekonominiai rodikliai bus žemesni už labiausiai išvystytų šalių vidutinius rodiklius, ypač tai susiję su kainų ir atlyginimų dydžiais. Šalys, siekiančios įstoti į Europos pinigų sąjungą, pagal Maastrichto sutarties reikalavimus privalo bent 2 metus dalyvauti 2-jame valiutų kurso mechanizme. Ilgesnis buvimas šiame mechanizme yra galimas, tačiau ekspertai sutaria, jog tai nėra tikslinga, kadangi gali sukelti tam tikras įtampas, trukdančias efektyviai veikti pinigų sąjungai. Todėl yra prasmės jungtis prie 2-ojo valiutos kurso mechanizmo jau pasiekus aukštą konvergencijos laipsnį, o šalies ekonominiams rodikliams pasiekus arba labai priartėjus prie Europos Sąjungos vidurkio.

Labai svarbūs euro įvedimui ir psichologiniai veiksniai. Kaip ir šalies himnas ar vėliava, nacionaliniai pinigai yra bene ryškiausias šalies suvereniteto požymis. Suverenios teisės emituoti nacionalinius pinigus praradimas tam tikru laipsniu gali formuoti šalies gyventojų neigiamą požiūrį į euro įvedimą. Netgi Vokietijoje, kur euras jau prieš daug metų yra pakeitęs markę ir iki šiol sėkmingai naudojamas, nostalgija nacionalinei valiutai išlieka gana stipri. Neseniai Vokietijos bankų sąjungos atlikta apklausa parodė,

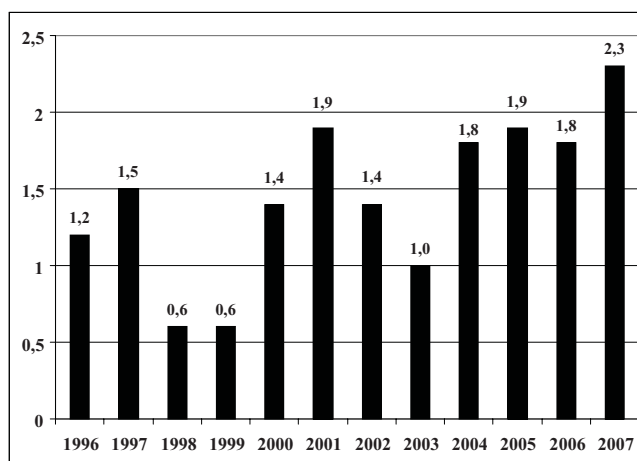
kad kiek daugiau kaip trečdalis Vokietijos gyventojų būtų linkę vėl grįžti prie Vokietijos markės. Tačiau daugeliu atvejų, pavyzdžiui, kai nacionaliniai pinigai nėra stiprūs, jų kursas nestabilus arba jie susieti su kitos šalies valiuta, toks požiūris yra tik psichologinis veiksnys, neturintis ekonominio pagrindimo.

Apibendrinant galima teigti, kad ekonominiu požiūriu euro įvedimas neabejotinai teikia daugiau naudos negu praradimų.

Šalių, sėkmingai įstojusių į Europos pinigų sąjungą, patyrimo apibendrinimas

Europos šalių, sėkmingai įstojusių į Europos pinigų sąjungą, patyrimas yra gana svarbus Rytų Europos šalims, siekiančioms įstoti į šią sąjungą. Europos Sąjungos šalims, kol kas nesančioms Europos pinigų sąjungos narėmis, negali kilti klausimo įsivesti eurą ar ne, kadangi pagal Maastrichto sutartį jos privalės tapti pinigų sąjungos narėmis. Kita vertus, bendros valiutos įvedimas suteiks šioms šalims daugiau privalumų negu galimų praradimų. Tačiau svarbu pasirinkti teisingą konvergencijos proceso strategiją.

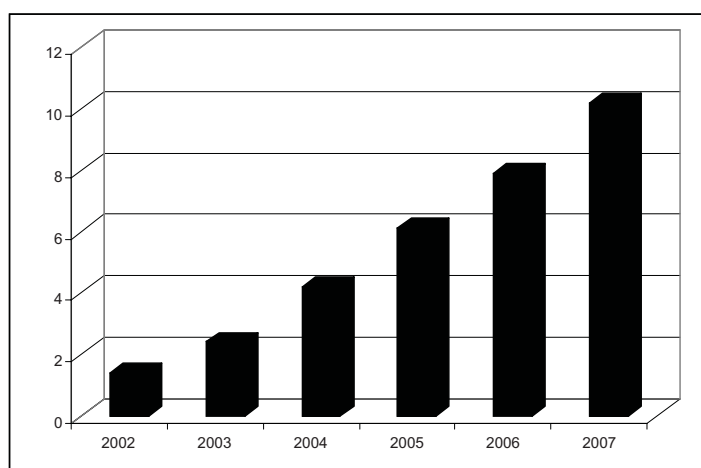
Į kai kuriuos klausimus, parenkant konvergencijos strategiją, galima atsakyti išanalizavus Vokietijos patirtį. Nors Vokietija yra viena stipriausių Europos valstybių, dominuojanti Europos Sąjungoje ekonomine prasme, tačiau tam tikrų būkštavimų dėl euro įvedimo kilo ir šioje šalyje. Daugelis gyventojų tikėjosi staigaus kainų pakilimo, nors tokiam šuoliui, atrodytų, ekonominio pagrindo nebuvo. Iš tikrųjų statistiniai duomenys užfiksavo tam tikrą kainų kilimą po euro įvedimo Vokietijoje, tačiau jis buvo ne toks didžiulis, kaip tai išpūtė spauda ir patys gyventojai. Be to, kainų kilimą lėmė ir kiti veiksniai, nesusiję su euro įvedimu. Vokietijos statistikos departamentas, atlikęs tyrimą, padarė išvadą, kad euro įvedimas turėjo įtakos pavienių paslaugų ir prekių kainoms, tačiau bendro vartotojų kainų indekso iš esmės nepakeitė. Pagal Vokietijos statistikos departamento duomenis (<http://www.destatis.de>), kainų lygis po euro įvedimo pakilo, palyginti su kainų lygiu prieš euro įvedimą 2002 – 2006 m. intervale, tačiau aukščiausias infliacijos lygis buvo 1,9 proc. (išskyrus 2007 m.), t. y. neviršijo Europos centrinio banko nustatytos ribos (žr. 1 pav.).

1 pav. Infliacijos kitimas Vokietijoje 1996–2007 m. laikotarpiu (proc.)

Tyrimo rezultatai leido daryti tokias išvadas, kad kainų apvalinimas, keičiant markes į eurus, tam tikru laipsniu padidino kainų lygį. Atskirų prekių ir paslaugų kainos dėl euro įvedimo, pavyzdžiui, bilietai į kino teatrą, šokoladas, variklio alyva, kirpyklų ir cheminio valymo paslaugos, gerokai išaugo. Kita vertus, kai kurių ilgo vartojimo prekių (televizorių, filmavimo kamerų) arba atskirų maisto rūšių (pupelių kavos, pieno, sviesto) kainos stipriai nukrito. Vokietijos banko atlikta analizė parodė, kad praėjus 2 metams po euro įvedimo, euro sukeltas kainų kilimas buvo sustabdytas, tačiau kainų įvairovė tapo didesnė nei prieš įvedant eurą (<http://www.bundesbank.de>).

Kur kas didesnę reikšmę turėjo kiti veiksniai, nesusiję su euro įvedimu. Tai 2002–2004 m. vykusio ekologinio mokesčio reforma, 2004 m. – sveikatos reforma, lėmusi bendrą paslaugų brangimą, tabako gaminių mokesčio didinimai, turėję įtakos bendram kainų indekso didėjimui. Ypač didelę įtaką inflacijos lygiui turėjo energetikos produktų (dujų, elektros, šildymo) bei degalų kainų augimas. Šios kainos 2002–2006 m. laikotarpiu išaugo 25–30 proc. 2007 m. kainų šuolį lėmė tolesnis energetikos produktų bei maisto kainų kilimas. Vokietijos statistikos departamento duomenimis bendras vartotojų kainų indeksas išaugo per šį laikotarpį daugiau nei 10 proc. (žr. 2 pav.):

2 pav. Vartotojų kainų indekso augimas 2002–2007 m. laikotarpiu (proc.)

Euro įvedimo, kaip kainų didėjimo veiksnio, vertinimui turėjo įtakos ir psichologiniai veiksniai. Žmonės informaciją apie tam tikrą ekonomikos reiškinį vertina subjektyviai, šis vertinimas neretai neatitinka realybės. Vartotojai kainų augimą pastebi ir akcentuoja stipriau nei kainų kritimą ar jų stabilumą. Pastebėta, kad gyventojai netgi praėjus trejiems – ketveriems metams po euro įvedimo kainas vis dar lygina su Vokietijos marke, prisimindami paskutinius atsiskaitymus marke. Tai ir paaiškina žmonių įsitikinimą

apie didelį ir staigų kainų šuolį, kuris neatitinka statistinių duomenų. Atsižvelgdamas į tai, Vokietijos statistikos departamentas pradėjo vadovautis atvirumo principu, t. y. teikti visuomenei objektyvią informaciją apie kainų indekso pokyčius, inflacijos lygį ir kt. Tokia departamento bendravimo strategija pasiteisino ir yra pripažinta ir tarptautiniu mastu.

Pirmoji iš naujų Europos Sąjungos narių eurą įsivedė Slovėnija ir nuo 2007 m. sausio 1d. tapo tryliktaja Europos pinigų sąjungos nare. Lietuva, kuri

pretendavo patekti į euro zoną kartu su Slovėnija, šio uždavinio neįvykdė dėl tuo metu buvusio infliacijos lygio, kuris viršijo nustatytą ribą tik 0,1 proc. Slovėnija, įvertinusi kitų šalių patyrimą, atsakingai pasiruošė šiam žingsniui. Visų pirma Slovėnijos ekonominiai rodikliai labiausiai priartėjo prie europinio lygio, palyginti su kitomis Rytų Europos šalimis. Tai leido be didesnių ekonominių sukrėtimų sklandžiai įsilieti į euro zoną. Nuo 2006 m. kovo mėn. Slovėnijoje buvo įvestas dvejo pas, t. y. nacionaline valiuta ir eurai, prekių ir paslaugų kainų žymėjimas. Nuo rudens iki pat euro įvedimo darbuotojai būdavo informuojami, koks jų atlyginimas būtų eurai. Vyko intensyvi visuomenės informavimo kampanija visais klausimais. Apie 500 įmonių pasirašė susitarimą nekelti kainų. Iš karto po 2007 m. sausio 1 d. Slovėnijos vartotojų asociacija pradėjo sudarinėti prekybininkų ir paslaugų tiekėjų juoduosius sąrašus, į kuriuos buvo įtraukiami subjektai padidinę prekių ar paslaugų kainas daugiau kaip 6 proc. Į šią kampaniją plačiai įsitraukė ir gyventojai, kurių pranešimai buvo papildomas ir svarbus informacijos šaltinis. Visos šios priemonės leido Slovėnijoje išvengti žymesnio kainų šuolio po euro įvedimo.

Euro įvedimo privalumai Lietuvai

Lietuvai įstojus į Europos Sąjungą, viena aktualiausių temų tapo euro įvedimas. Tai, kad Europos Komisijos išvadose buvo įvardinta, jog Lietuva 2007 m. nėra pasirengusi tapti euro zonos nare, sukėlė dar didesnes diskusijas, apie tai, kada mes būsime pasirengę, ar būsime pasirengę apskritai. Skurdus visuomenės informavimas apie realią situaciją, siekiamus tikslus, jiems keliamus uždavinius integruojantis į Europos pinigų sąjungą, gyventojus pavertė euroskeptikais, politikų atsainus ir neatsakingas požiūris į griežtus konvergencijos kriterijus nutolino euro įvedimą į nežinią.

Diskusijos dėl klausimo, reikia mums euro ar ne, šiandien jau yra beprasmės, nes stodama į Europos Sąjungą, Lietuva išpareigojo tapti euro zonos nare. Taigi galime tik pavydėti jauniausiajai euro zonos narei – Slovėnijai, kuri turėjo aukštesnį infliacijos lygį nei Lietuva, per ganėtinai trumpą laiką sugebėjo ją pažaboti, atitiko visus konvergencijos kriterijus ir tapo oficialia euro zonos nare.

Pratęsiant mintį apie euro teikiamą naudą, svarbu paminėti, kad įvedus eurą, padidės tarptautinis pasitikėjimas mūsų šalimi, tai skatins užsienio investicijas, stiprės prekybos ir finansiniai ryšiai su Europos Sąjungos narėmis. Tai skatins Lietuvos žmonių gerovės kilimą. Vienas labiausiai žmones dominančių klausimų yra pinigų keitimo išlaidos. Lietuvos banko duomenimis, 2004 m. už litų keitimą į eurus ir eurų – į litus Lietuvos gyventojai ir įmonės sumokėjo apie 30 mln. litų. Maždaug tiek mūsų šalyje būtų sutaupoma

kasmet. Euro privalumas įvardijamas ir kalbant apie ilgalaikes ir trumpalaikes paskolas bei jų palūkanų normas, kurios, pasak ekspertų, įvedus eurą, sumažės. Įvedus eurą galima tikėtis spartesnio užsienio prekybos ir turizmo augimo, didesnio užsienio investicijų srauto, palankesnių sąlygų paskoloms iš tarptautinių organizacijų ir užsienio bankų gauti. Be to, išaugtų Lietuvos, kaip patikimos valstybės, reitingas ir tarptautinis prestižas.

Apžvelgus euro zonos valstybių patirtį, prekių ir paslaugų kainų kilimas pradinėje stadijoje yra tikėtinas, nes verslininkai ir produkcijos tiekėjai gali stengtis suapvalinti kainas savo naudai. Ypač tai turėtų būti aktualu Lietuvai, nes lito ir euro santykis yra fiksuojamas net keturiomis vietomis po kablelio, t. y. 3,4528:1. Todėl svarbu šią grėsmę įvertinti ir dar keičiant litą euru, imtis efektyvių prevencinių priemonių. Čia svarbus vaidmuo tenka vartotojų asociacijai ir patiems šalies gyventojams, jų aktyvumui ir suinteresuotumui.

Lietuvos banko internetinėje svetainėje pateikti pavyzdžiai, kaip euro įvedimo momentu pinigų sumos litais bus perskaičiuojamos į eurus. Informaciniame pranešime teigiama, kad perskaičiavimo kursą sudarys šeši skaitmenys, pinigų sumos bus apvalinamos pagal matematinės skaičių apvalinimo taisyklės iki dviejų skaitmenų po kablelio tikslumu. Tarpiniai dydžiai, susiję su darbo užmokesčiu, pensijomis ir kitomis socialinėmis išmokomis, bus apvalinami arba nustatomi nauji pinigų gavėjų naudai. Šios priemonės turėtų apriboti galimą kainų kilimą.

Euro įvedimo Lietuvoje strategija

2005 m. gegužės 30 d. Vyriausybės nutarimu Nr. 592 buvo sudaryta euro įvedimo Lietuvos Respublikoje koordinavimo komisija (toliau Komisija), kurios užduotis – užtikrinti tinkamą pasirengimą euro įvedimui Lietuvoje. Tam buvo sudarytos septynios darbo grupės, kurios parengė Nacionalinį euro įvedimo planą bei Lietuvos visuomenės informavimo apie euro įvedimą ir komunikacijos strategiją.

Nuo 2007 m. balandžio 25 d. įsigaliojo naujas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl nacionalinio euro įvedimo plano bei Lietuvos visuomenės informavimo apie euro įvedimą ir komunikacijos strategijos patvirtinimo“. Kaip įvardijama Nacionalinio euro įvedimo plane, pagrindinis tikslas yra numatyti pagrindinius euro įvedimo (lito pakeitimo euru) Lietuvos Respublikoje elementus ir priemones, užtikrinančius vartotojų interesų apsaugą, sklandų lito pakeitimą euru ir visuomenės informavimą. Šį planą rengė darbo grupės, sudarytos iš Lietuvos Respublikos Vyriausybės institucijų, Lietuvos banko, vartotojų, darbdavių ir verslo asociacijų atstovų atskiriems euro įvedimo klausimams nagrinėti. Kaip tei-

giama bendrosiose nuostatose, šiame plane numatyti pagrindiniai euro įvedimo principai ir elementai, pasirengimas šiam procesui, nurodytos atskirų sektorių atsakomybės sritys ir vartotojų apsaugos priemonės. Nacionalinis euro įvedimo planas nustato pagrindinius euro įvedimo elementus, tvarkaraštį ir tvarką. Jame išdėstyti euro įvedimo Lietuvoje teisiniai pagrindai, institucinė struktūra, valiutos pakeitimo būdas, numatomos priemonės, reikalingos įgyvendinti įvairiuose sektoriuose.

Nacionalinio euro įvedimo strategija pagrįsta keliais principais. Tęstinumo principas reiškia, kad visi dokumentai su nuorodomis į litus po lito pakeitimo euru galios visą nurodytą jų galiojimo laiką. Vertė litais reikš pagal neatšaukiamai nustatytą euro ir lito perskaičiavimo kursą perskaičiuotą vertę eurai. Bus saugomi vartotojų interesai: imantis visų galimų priemonių, kad būtų išvengta piktnaudžiavimo perskaičiuojant kainas, darbo užmokestį, pensijas, socialinės apsaugos išmokas ir kita. Ūkio subjektų išlaidos, susijusios su euro įvedimu, nekompensuojamos. Pasirengimo įvesti eurą išlaidos, susijusios su eurų monetų kaldinimu, litų banknotų ir monetų pakeitimu į eurų banknotus ir monetas, mokėjimo sistemos pertvarkymu ir pan., finansuojamos iš Lietuvos banko lėšų. Valstybės institucijų išlaidos, susijusios su euro įvedimu, bus finansuojamos iš bendrųjų šių institucijų asignavimų.

Pagal euro įvedimo planą numatoma euro įvedimo Lietuvos Respublikoje diena – atitinkamų metų sausio 1 d. Nuo pat įvedimo dienos euras taps vienintele valiuta, kurią privaloma priimti atsiskaitant, išskyrus apibrėžtą 15 kalendorinių dienų trukmę grynųjų eurų ir litų bendros apyvartos laikotarpį, kurio metu bus galima atsiskaityti ir litų banknotais bei monetomis. Du mėnesius komerciniai bankai litus į eurus keis nemokamai. 120 dienų iki euro įvedimo ir 120 dienų po euro įvedimo kainos privalės būti rodomos dviem valiutomis. Darbo užmokestis, pensijos ir socialinės išmokos 120 dienų iki euro įvedimo bus nurodomos ir eurai. Keleivių vežimo vandens, geležinkelių ir kelių transportu tolimojo, priemiestinio ir vietinio susiekimo maršrutais bilietai, kuriuose nurodyta bilieto nominali vertė litais, galios 4 mėnesius po euro įvedimo. Oro transporto bilietai, kuriuose nurodyta bilieto nominali vertė litais, galios 6 mėnesius po euro įvedimo. Valstybės institucijos nuo 2007 m. vykdydamos informacinių sistemų viešuosius pirkimus privalo užtikrinti perkamų informacinių sistemų tinkamumą dirbti įvedus eurą. Visi investicijų projektai turi būti suderinti su Informacinės visuomenės plėtros komitetu. Verslo organizacijos bus skatinamos priimti Geros verslo praktikos (valios) kodeksą, pagal kurį jos įsipareigotų teisingai perskaičiuoti kainas, nenaudoti euro įvedimo kaip preteksto didinti kainas, ir kitaip

nepažeisti vartotojų interesų. Bus galima naudoti specialiai sukurtą šio kodekso ženklelį.

Kitas svarbus dokumentas, siekiant įsivesti eurą, yra Lietuvos visuomenės informavimo apie euro įvedimą ir komunikacijos strategija. Kad euro įvedimas netaptų netikėtu šoku, svarbu reguliariai informuoti visuomenę apie daromus sprendimus ir skatinti jos pilietiškumą ir aktyvumą visuomeniniame gyvenime. Pagrindinis šios strategijos tikslas – padėti visuomenei pasirengti euro įvedimui. Ši strategija numato informuoti visuomenę apie euro įvedimą ir su tuo susijusius veiksnius. Suinteresuotos institucijos pagal kompetenciją turi pateikti visuomenei informaciją visais su euro įvedimu susijusiais aspektais: apie euro įvedimo įtaką Lietuvos ekonomikai, gyventojų ir įmonių sąskaitų bankuose, balansų, socialinių išmokų perskaičiavimo eurai principus, eurų banknotų ir monetų nominalus, banknotų apsaugos požymius, nacionalinės valiutos keitimo į eurus sąlygas. Suinteresuotos institucijos, informuodamos visuomenę, turi sudaryti sąlygas, kad visuomenė tinkamai ir laiku pasirengtų euro įvedimui. Jos turėtų siekti, kad informuota, euro įvedimui pritarianti ir pasirengusi visuomenė prisidėtų prie sklandaus jo įvedimo. Būtina formuoti palankų visuomenės požiūrį į eurą. Suinteresuotos institucijos turi rūpintis, kad gerai informuotoje visuomenėje nekiltų nerimo dėl perėjimo prie bendrosios Europos Sąjungos valiutos, būtų suvokiama euro įvedimo Lietuvoje nauda, taip pat siekti visuomenės pritarimo ir palankumo bendrajai Europos Sąjungos valiutai tiek jos įvedimo Lietuvoje metu, tiek ir vėliau.

Pagrindiniai informacijos apie Lietuvos integraciją į Europos pinigų sąjungą šaltiniai yra valstybės ir savivaldybių institucijos, visuomenės informavimo priemonės, komerciniai bankai, švietimo įstaigos, prekybos centrai, verslininkų asociacijos, vartotojų ir kitos įvairias interesų grupes vienijančios nevyriausybinės organizacijos, specializuoti informaciniai centrai, bibliotekos, didelės įmonės, kelionių agentūros, viešbučiai, policija, politinės partijos, pašto įstaigos ir kt.

Ši Lietuvos visuomenės informavimo apie euro įvedimą ir komunikacijos strategija įgyvendinama trimis etapais. Pirmasis etapas yra pasirengimo laikotarpis, kuris prasidėjo 2005 metų rugsėjį, ir tęsis tol, kol bus priimtas Europos Sąjungos Tarybos sprendimas dėl išlygos laikinai naudoti nacionalinę valiutą Lietuvos Respublikoje panaikinimo ir euro įvedimo Lietuvos Respublikoje. Šiame etape skleidžiama informacija, susijusi su euro įvedimu, akcentuojama pasirengimo laikotarpio svarba, atliekami aktyvios informacinės kampanijos parengiamieji darbai. Antrasis etapas – tai pasirengimo valiutos pakeitimui laikotarpis nuo Europos Sąjungos Tarybos sprendimo dėl išlygos laikinai naudoti nacionalinę valiutą Lietuvos

Respublikoje panaikinimo ir euro įvedimo Lietuvos Respublikoje priėmimo iki euro įvedimo dienos. Trečiasis etapas – tai laikotarpis nuo euro įvedimo, t. y. euro įvedimo diena ir 6 mėnesiai po euro įvedimo. Visuomenė informuojama apie kainas bei kitus su euro įvedimu susijusios informacijos aspektus, atliekami visuomenės nuomonės tyrimai, siekiant išanalizuoti atskirų visuomenės grupių požiūrį į naująją valiutą ir į procesus, susijusius su euro įvedimu. Taigi kuriant euro įvedimo Lietuvoje strategiją atsižvelgta ir į užsienio šalių, įsivedusių eurą, patirtį

Išvados

Atlikta analizė leidžia padaryti tokias išvadas:

1. Per palyginti neilgą egzistavimo laikotarpį euras tapo stipria ir patikima tarptautine valiuta. Dėl to įstojimas į Europos pinigų sąjungą ir euro įvedimas Rytų Europos šalims duos daugiau naudos ekonominiu požiūriu negu praradimų.
2. Rytų Europos šalims – Europos Sąjungos narėms – nekyla dilema, įsivesti eurą ar ne, tačiau stojimo į Europos pinigų sąjungą strategija turėtų būti gerai apgalvota, atsižvelgiant į kitų šalių patyrimą.
3. Šalims verta dalyvauti antrajame valiutų kurso mechanizme, jeigu šių šalių ekonominiai rodikliai bus pakankamai artimi europiniam lygiui.
4. Valiutų valdybos režimas ištraukimo į Europos pinigų sąjungą požiūriu ne tik nėra kliūtis konvergencijos procesui, bet ir suteikia tam tikrą pranašumą.

Literatūra

1. Benjamin, C. (2007). Enlargement and the international role of Euro. *Review of International Political Economy*. Vol. 14.
2. Duisenberg, W. (2002). *The Euro as a Catalyst for Integration and Competition in EMU*. Vienna, June.
3. Galati G., Tsatsaronis, K. (2003). The impact of the Euro on Europe's Financial Markets. *Financial Markets, Institutions and Instruments*. Vol. 12.

G. Davulis

The Analysis of Consequences of Introduction of Euro in Lithuania Taking into Account the Experience of Foreign Countries

Summary

Introduction of Euro ended the money integration process which lasted for 50 years. Euro became the key axis of integration. In the context of the international monetary system, formation of the Monetary Union in Europe is perhaps the most important event since the failure of the world monetary system that functioned on the basis of the Bretton Woods treaty. The experience of the first Euro

4. Gaspar, V. (2004). The transformation of the European Financial System. *Millennium BCP Bankers Seminar*. Lisboa, February.
5. Gaspar, V., Hartman, Ph., Sleijpen, O. (2003). *The transformation of the European Financial System*. Frankfurt am Main, ECB.
6. Ghosh, A., Gulde, A., Wolf, H. (1999). *Currency Boards: More than Quick Fix? Paper for the 30th Panel Meeting of Economic Policy*. Helsinki.
7. Greenspan, A. (2001). The Euro as an International Currency. *Remarks by Chairman of the Board of Governors of the Federal Reserve System, before the Euro 50 Group Roundtable*. Washington, 30 November.
8. Gulde, A., Kahkonen, J., Keller, P. (2000). *Pros and cons of Currency Board Arrangements in the Led-up to EU Accession and Participation in the Euro Zone*. Discussion Paper, No. 1, IMF, Washington.
9. Hartmann, P., Maddaloni, A., Manganelli, S. (2003). *The Euro Area Financial System: Structure, Integration and Policy Initiatives*. Working Paper No. 230, ECB, May.
10. *International Monetary Fund* (2004). Annual Report on Exchange Arrangements and Exchange Restrictions. Washington, IMF.
11. Kropas, S., Kropienė, R. (2005). *Europos pinigai*. Vilnius: Lietuvos bankas.
12. *Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. balandžio 25 d. nutarimas Nr. 417 dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimo Nr. 1050 „Dėl nacionalinio euro įvedimo plano bei Lietuvos visuomenės informavimo apie euro įvedimą ir komunikacijos strategijos patvirtinimo“ pakeitimo*.
13. Rose, A., Engel, C. (2001). *Currency Unions and International Integration*. CEPR Discussion Paper No. 2659.
14. Shalde, S. Drummond, P., Kuijs, L. (2005). *Adopting the Euro in Central Europe. Challenges of the Next Step in European Integration*. Occasional Paper No. 234. Washington, IMF.
15. *The International Role of the Euro*. European Central bank, Monthly bulletin, August 2003.
16. <http://www.bundesbank.de> [Žiūrėta 2008 m. birželio 17 d.]
17. <http://www.destatis.de> [Žiūrėta 2008 m. birželio 19 d.]

functioning year has shown that it became a factor that stabilized the fluctuation of interest, price, and exchange courses in a complicated economics globalization environment.

When evaluating in the context of other monetary unions, the Euro project is a particular event in monetary history. Never before did it happen that a group of indepen-

dent states would refuse their national money at their own will and would concurrently retain political independence. This act determines quite a new combination of macroeconomic policy, based on general values and following the subsidizing principles. The policy based only on national interests can be neither productive, nor stable enough. The policy based on the common currency has an effect on all the spheres of economics: allocation of resources and revenues, economic growth, as well as labor, product, service, and finance markets.

It has been anticipated that Lithuania and Slovenia will become Euro zone countries on January 1, 2007. However, in Lithuania the inflation rate slightly exceeded the set limit (0.1 %) by that moment, and Slovenia alone was accepted into the European Monetary Union. Thus, introduction of Euro in Lithuania was postponed for later time in future. In order to select the proper strategy for integration into the European Monetary Union, it is important to perceive the advantages and disadvantages of the common currency, economic abilities of the country, and to analyze the experience of the country that successfully joined the European Monetary Union. Since the experience of functioning of the monetary union in Europe is not so rich, we can expect that there will be more discussions on this point in future.

Introduction of Euro on January 1, 1999 was of great significance not only to EU, but also to all the states of the world. Having replaced the national money of most EU states, euro was continuously gaining strength and became one of the most important international currencies in the world. At present Euro can be regarded as the second world currency, successfully competing with the USA dollar. The role of Euro as a basic and reserve currency is also increasing.

One of the major advantages of joining the European Monetary Union is a positive effect of trade expansion on the entering country, i.e. the so-called A. Rose effect (Rose, 2001). Andrew Rose has defined that trade flows between pair-countries that belong to the Monetary Union are on the average 100% greater than among the EU countries that do not belong to the Monetary Union. By eliminating the exchange rate indetermination, the common currency diminishes risk and determines thereby a lower rate of real interest. The decreasing rate of interest, in its turn, stimulates economic growth. After introducing Euro, there is no expenditure on the exchange rate of Euro or national currency. This factor also influences the size of the national product. In the opinion of the commission, elimination of transactions costs may increase the EU gross domestic product (GDP) from 0.25 to 0.5 %.

One of the arguments against Euro introduction is based on the Balassa-Samuelson effect. The Balassa-Samuelson effect means the growth of inflation within the country. In estimation of the International Monetary Fund, the Balassa-Samuelson effect can increase inflation by 1 – 2 % in the EU states, if they participate in the second exchange rate mechanism.

In summary we can affirm that, in terms of economics, introduction of Euro undoubtedly affords more benefit than loss. If the majority of Eastern European countries

were accepted to EMU today, they would not avoid of the price “shock“, i.e. a fair jump of prices. Even the most developed West Eastern countries, e.g. Germany, have not avoided a certain increase in prices, though it was not considerable.

It is important, however, to select the proper strategy for the convergence process. One can answer some questions as to selection of the convergence strategy after analyzing the German experience. Despite that Germany is one of the most powerful European states, dominating in EU in the economic sense; however, there arose some fears as to the introduction of Euro even in this country.

According to the German Statistics department data, the price level after introducing Euro has increased in comparison with that before Euro introduction. In the period of 2002–2006, the highest inflation level was 1.9 % (except 2007), i.e. it did not exceed the limit set by the Central European bank. The analysis made by the German bank has shown that in two years after Euro introduction the price rise caused by Euro was stopped, however, a variety of prices became much greater than before the Euro introduction. Other factors, not related with Euro introduction, were much more significant. These are: reform of ecology tax in 2002–2004, health care reform in 2004, increasing taxes for tobacco products, the growth of fuel prices (gas, electricity, heating). Psychological factors also had some influence on estimating Euro introduction as a factor of price rising.

Slovenia was the first among the new EU members to introduce Euro. Slovenia was prepared for this event with great responsibility, after estimating the experience of other countries. First of all, economic indices of Slovenia have closely approached the European level as compared to the other Eastern Europe countries, which ensure a smooth entry into the Euro zone without any major economic shocks.

The strategy of introduction of Euro in Lithuania taking into account the experience of other countries is discussed.

The analysis made allows us to draw the following conclusions:

- during a comparatively not long period of its existence Euro has become a powerful, steady and reliable international currency. Therefore joining the European Monetary Union and introduction of Euro will bring to Eastern Europe countries more benefit than loss;
- Eastern Europe countries-members of the European Union do not face a dilemma to introduce Euro or not, however, the strategy of joining the EMU should be well considered, taking into account the experience of other countries;
- It is worth participating for the countries in the second exchange rate mechanism if their economic indices are close to the European level;
- The mode (conditions) of the currency management referring to joining the EMU is not an obstacle to the convergence process, it even gives certain advantages.